

De aanwinst van 3 luciferetiketten van Glénisson waren de aanleiding voor een eerste onderzoek naar een zo goed als onbekend stukje Turnhoutse geschiedenis.

De druk op de grafische nijverheid zoals we die vandaag kennen is niet nieuw, zo bewijst de drukkersbiecht uit 1906.

Een terugblik naar de negentiende eeuw...

Gustave Glénisson, van drukkersbaas naar luciferfabrikant

J.E. Glénisson werd geboren in Keeken, Duitsland, in 1808. Zijn vader was gehuwd met de zuster van de vrouw van P.J. Brepols. Glénisson ging studeren in St. Omer (Frankrijk) en kwam daarna naar Turnhout om er als bediende te werken in de fabriek van zijn oom. In 1830 werd hij bevorderd tot eerste kantoorbediende. Toen in 1833 Brepols een associatie aanging met zijn schoonzoon J.J. Dierckx zag Glénisson zijn kansen om mee aan de top van het bedrijf te komen verdwijnen en begon samen met Van Genechten een eigen fabriek in de Hofstraat (nu R. Sniedersstraat). Ze specialiseerden zich in dezelfde producten als Brepols: kerkboeken, sierpapier, speelkaarten, kinder- en lithografische prenten. In 1837 verhuisden ze naar de Warandestraat. In 1855 werd het bedrijf Glénisson & Van Genechten ontbonden. Beide heren gingen hun eigen weg en richtten elk een eigen bedrijf op. Van Genechten richtte een nieuw gebouw op aan de Merodelei en Glénisson bleef in de fabriek aan de Warandestraat waar hij samen met zijn zonen Gustave en Eduard onder de naam 'Glénisson en zonen' de concurrentie met Van Genechten en Brepols aan zou gaan. Tot zover is deze geschiedenis algemeen bekend.

Luciferetiket van Glénisson. De gebruikte taal op het etiket staat symbool voor de hoge Zweedse kwaliteit die geëvenaard werd.

was dit een eerste kennismaking met deze bedrijfstak. Het zou dan ook niet lang duren voordat Glénisson in Turnhout de productie van lucifers zou opstarten. De fabricage van lucifers vond vermoedelijk plaats in de werkplaatsen van de drukkerij aan de Warandestraat. In de bijlage van het tweedelige boek 'Geschiedenis van Corsendonck' door Ign. Welvaarts (Glénisson kocht in 1869 de priorij met 386 ha grond en maakte dit tot zijn buitenverblijf) vinden we hiervoor bevestiging en lezen we volgende regels: *...dat de kunst artikelen der nijverheidsfabriek Glénisson en Zonen zich eenen weg gebaad hebben naar alle werelddeelen. Bij ons bezoek van die uitgestrekte werkplaatsen zagen wij daar in 1880 eene volledige boekdrukkerij, steendrukkerij, vervaardiging en bereiding van marmar-, bord-, wit en gekleurde papieren, bereiding van vergiftlooze lucifers en phosfors, speelkaarten in alle soorten enz.* Op 21 juli 1880 volgde ook nog een deponering van merknaam in Nederland. Gustave moet gezien de financieel aantrekkelijke lucifersbranche door zijn vader aangezet zijn

Luciferproductie

Op 4 oktober 1874 wordt Jacques-Edouard Glénisson aandeelhouder van de Kuregemse lucifersfabriek 'Janssen, Mariotte & Cie', gespecialiseerd in het vervaardigen van waslucifers. Bij de wijziging van de statuten op 17 oktober liet Jacques-Edouard zich vertegenwoordigen door zijn zoon Gustave. Vermoedelijk

Eene drukkersbiecht

- Vr.- *Welke ziekte heeft de druknijverheid?*
 A.- *Den lagen prijs.*
 Vr.- *Wie maakt dien prijs?*
 A.- *De drukker.*
 Vr.- *Wat kan de drukkerij genezen?*
 A.- *Betere prijzen.*
 Vr.- *Wie zou betere prijzen moeten maken?*
 A.- *De drukker.*
 Vr.- *Waarom vraagt de drukker geene betere prijzen voor zijne werken?*
 A.- *Omdat hij er benauwd van is.*
 Vr.- *Wat maakt hem benauwd?*
 A.- *De vrees van het werk niet te krijgen.*
 Vr.- *Ja, maar het werk moet toch gedrukt worden, en indien deze, om reden van zijnen hoogen prijs, het niet mag afwerken, wie zal het dan drukken?*
 A.- *Een andere drukker.*
 Vr.- *Waarom vraagt dezen laatste ook geen betere prijs?*
 A.- *Omdat hij benauwd is dat de andere drukkers hunne prijzen niet zullen verhoogen.*
 Vr.- *Maar wat is daar dan de oorzaak van; zijn de drukkers dan benauwd van elkander?*

een eigen fabriek te beginnen. Hij nam hiervoor initiatief op 21 juli 1883 door een aanvraag in te dienen bij de gouverneur van Antwerpen voor de oprichting van een lucifersfabriek en een atelier van allerlei soorten houtbewerking. De fabriek moest verschijnen op een perceel gelegen aan het kanaal en de rijksweg van Turnhout naar Hoogstraten. Het heeft er alle schijn van dat in dit nieuw te bouwen fabriek aan deze Rijksweg niet de lucifersfabriek is gekomen maar dat broer Eduard hierin later de drukkersactiviteiten heeft verder gezet.

Nieuwe locatie: Herentals

Op 12 december 1883 doet Gustave bij de Gouverneur alweer een aanvraag, nu om een fabriek op te richten in Herentals. De locatie hiervoor was de Peerdboschstraat en de vaart van de Schelde naar de Maas. Reeds op 29 december werd hiervoor toestemming verkregen.

Een beschrijving van de inrichting van deze lucifersfabriek vinden we terug in het weekblad 'De Kempenaer' van 22 juli 1893 (Stadsarchief Turnhout). De leden van de Katholieke Kring *Amicitia* brachten in dit weekblad verslag uit van hun reisje naar Herentals waar

ze tevens een bezoek brachten aan de fabriek van Gustave Glénisson:

...menigeen heeft reeds herhaaldelijk de wensch uitgedrukt om nu toch eens een bezoek aan de fabriek te brengen. Eindelijk zou ons dat worden toegestaan. Maar wat heerscht er een leven en beweging! Daar worden kolossale boomen met groote cirkelzagen in planken herschapen, om onder gindsche machien als een regen van luciferstekjes neer te vallen. Hier wordt het hout machinaal geschilderd en gevormd voor de lucifersdoosjes, daar worden de etiketten gesteendrukt, elders worden de lucifers gedoopt, nadat in andere vertrekken de grondstof daartoe is bereid. Bij winteravond is de fabriek electrisch verlicht. Nu wandelen we door de onmetelijke droogkamers; dâar worden, met eene onbeschrijflijke vlugheid de lucifersdoosjes gemaakt, alhoewel dat alles ook heel goed machinaal kan gebeuren, want hier hebben wij een gansche rei machienen, welke ieder 25.000 doosjes daags leveren kunnen. Gindsch komen wij aan de zalen waar de doosjes met lucifers worden gevuld. Vlugger hebben wij nooit zien werken en de lezer die zich een gedacht wil geven van hetgeen wij hebben gezien, beproeve het eens om 3000 lucifersdoosjes op een dag te vullen! In heel die nijverheid bewonderen wij het initiatief, de ondernemingsgeest, het nijveraarstalent van onzen achtbaren vriend, die heel zijne nijverheid uit den grond opbouwde, nadat hij te Turnhout in een andere nijverheidstak, in speelkaarten, gekleurde papieren enz., zijn meesterschap sedert lang had getoond. ...

Na het overlijden van vader Jacques-Edouard Glénisson in 1890 stapte Gustave volledig uit het drukkersbedrijf dat verder gezet werd door zijn broer Eduard. Deze zou echter op 31 december 1899 de drukactiviteiten stopzetten en de stock en alaan verkopen aan Van Genechten.

Gustave richtte zich volledig op de luciferfabricage. Hoe het verder ging met de lucifersfabriek is onduidelijk. Verder onderzoek naar de activiteiten van Gustave Glénisson zijn nodig om hierin duidelijk te brengen. Dit artikel wil slechts een aansporing zijn om deze leemte in de geschiedenis door verder onderzoek aan te vullen.

*Zondag 12 en 26 augustus
is de Historische Drukkerij open tussen 13 en 17 uur.
Steenweg op Mol 84,
2300 Turnhout*

A.- Ja dat is 't; zij vergaderen en schijnen zeer vriendelijk jegens elkander, maar van zoohaast er zich eenen gelegenheid aanbiedt, loopen zij achter elkanders klanten en bieden zich aan met de laagste prijzen.

Vr.- Zullen de drukkers ooit verstand krijgen en dezen toestand van zaken doen veranderen?

A.- Misschien wel, als zij moede zullen zijn van zonder winst te werken of van geld te verliezen.

Uit : De druknijverheid.

Tolk van den Bond der Drukkersbazen van Brugge. Jaargang 1, nr. 3 -- maart 1906

Bezoek de tentoonstelling !

Openingsdagen 2012

augustus	12	26
september	9	23
oktober	7	21
november	4	18
december	2	

Telkens open van 13 tot 17 uur.
Vrije toegang

HISTORISCHE DRUKKERIJ TURNHOUT

Steenweg op Mol 84 – 2300 Turnhout
Telefoon: +32 (0) 14 42 00 34
e-mail: info@historischedrukkerij.be

www.historischedrukkerij.be